

HİNDUIZM*

Yazan:A.Ranjan MOHAPATRA

Çeviren: Yrd. Doç. Dr. Hidayet IŞIK**

Abstract

Hinduism

The people who lives on the banks of the river Sindu (Hindu) are known as Hindus, and their land is called Hindustan and their religion as Hinduism.

Hinduism is a monotheistic religion. Although Hinduism accepts large numbers of familiar divinities, in reality it regards them as diverse manifestations of the one God. The Hindu trinity of Brahma-Vishnu-Shiva represents the three aspects of Godhead.

Hinduism is considered as the Sanatara Darma. It is eternal. There never existed many religions, there is only the one. One infinite religion exists and this religion is expressing itself in various countries in various ways.

It is not founded by any individual prophet and it is not composed by the teachings of any particular group. The fountainheads of Hinduism are the scriptures. The most important scriptures are Vedas and Upanishads. Bhagavad Gita is very popular among the Hindus and forms a part of Mahabarata.

Hindu philosophers developed six principal systems of Philosophy; Vaisheshika, Nyaya, Sankhya, Yoga, Mimamsa and Vedanta. The most important of them is Yoga of Patanjali.

Some of the religious reformers have renewed and reverbenated Hinduism from time to time. Thus, Brahmo Samaj was founded by Raja Ram Mohan Roy and Arya Samaj by Swami Dayananda Saraswati. They adviced

---

* Bu yazı, Hintli bilgin A.R.Mohapatra'nın "*Philosophy of Religion an Approach to World Religions*" (New Delhi, India 1990) adlı eserinin "*World Religions*" adlı ikinci bölümünün 119-138 sayfalarının çevirisidir.

** Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Hindus to return to the faith of one Supreme God and esential source, Vedas. In addition, Sri Ramakrishna demonstrated Hindus what the true religion of Aryans is. Swami Vivekananda was the most extraordinary aspirant and disciple of him.

GİRİŞ

/119/”Hinduizm, benim kesinlikle diğer dinlere karşı üstün tuttuğum bir din değil, aksine herhangi birisinin kendi doğasını geliştiren, onu gerçeğe çözümez biçimde bağlayan ve sürekli arındıran Hinduizm’i aşan bir dindir”.

M.K.Gandhi

Sri Ramakrishna bir defasında, kesinlikle benim ya da senin dinin, benim milli dinim ya da senin milli dinin olmadığını söylemişti. Buna göre kesin olarak birçok din yoktur, sadece bir tek din vardır. Bir ezeli-ebedî din vardır ve bu din kendisini çeşitli ülkelerde değişik şekillerde ifade etmektedir. Bundan dolayı bütün dinlere saygı göstermeliyiz ve yapabildiğimiz ölçüde hepsini kabul etmeye çalışmalıyız¹.

Din, Swami Vivekananda tarafından, insanda zaten bulunan tanrısal özelliğin açıklanması olarak tarif edilmiştir. Böyle bir din, dinin çarpıklıkları ve eksiklikleri olarak gözüken bazı gerçeklerden korkmayı içermez. Burada “gerçek din” terimi, “benim dinim doğru”, “senin dinin yanlış” anlamında kullanılmamıştır. Bunların hepsi dinin yanlış yorumlarıdır. Sri Ramakrishna’nın dediği gibi; “her din gerçek ve doğrudur”. Bazı insanlar, örneğin; eğer Hristiyanlık doğru ise, Hinduizm’in nasıl doğru olabileceğinden samimi olarak şüphe ederler. Onlar, eğer kendi dinleri doğru ise, diğer dinlerin yanlış olmasını gerektiğini düşünürler. Çünkü, kendi dinleri diğerlerinden farklıdır. Bu, din hakkında çok çocukça ve acemice bir düşüncedir. Senin varlığının gerçekliği, benim varlığımın gerçekliğini reddetmediği gibi, aynı tavır içerisinde, senin dininin gerçek oluşu, aynı zamanda benim dinimin de gerçek oluşunu reddetmez. Bununla beraber bu, bütün dinlerin aynı ve özdeş olduğunu söylemek değil, ancak bütün dinlerin doğru ve gerçek olduğunu söylemektir. Örneğin; Himalayaların resmini, Hindistan, Tibet veya Çin perspektifinden yapabilirsiniz. Resimlerin hiç biri, diğeriyle aynı ve özdeş değildir. Ancak, onların hepsi şüphesiz Himalayaların gerçek resmidir².

/120/ Dünyanın büyük dinleri, genel hatlarıyla, köken olarak üç guruba ayrılmıştır: Hint gurubu: Hinduizm, Budizm, Jainizm ve Sihizm; Batı gurubu: Mecusilik, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam; Çin-Japon gurubu: Taoizm, Konfüçyanizm ve Şintoizm. Şimdi, tekrar Hint gurubundan olan Hinduizm’e dönüyoruz.

¹ Complete Works of Swami Vivekananda, 1972, IV.180

² Budhananda, Swami, The Saving challenge of Religion, S.79

HİNDUİZM KAVRAMI

Hinduizm, Hinduların eski bir Arya-Darma'sıdır. Pers istilacılar kuzey-batı Hindistan'a geldikleri zaman Sindu nehrine ulaştılar, bu nehrin kıyılarında yaşayan Aryan azizlerinin (rişi'lerin) torunlarıyla karşılaştılar. Farsçada "S" sesi yerine "H" sesi kullanılıyordu. Bu yüzden Sindu nehri yerine Hindu terimini kullandılar. Sindu nehrinin kıyılarında yaşayan bu halk daha sonra Hindular olarak tanındı, yaşadıkları yere Hindistan ve dinlerine de Hinduizm denildi.

HİNT FELSEFESİ

Tanrı : Monoteizm

Felsefi açıdan Hinduizm dualist değildir, dini açıdan monoteisttir. Hindu felsefesi, Tanrı, ruh ve evrenin temelde dualist olmadığını ileri sürer, belli ayrımlar sadece isimler ve şekiller tarafından ortaya konulmuştur. Ancak nihai gerçekliğe inancımız gibi bütün bu belli ayrımlar bizim cehaletimiz nedeniyledir. Hinduizm, bilinen tanrıların büyük sayılarını kabul etmesine rağmen, onları gerçekte bir tek Tanrının değişik açıklamaları olarak kabul eder. Brahma, Vişnu ve Şiva şeklindeki Hindu üçlemesi, yaratma, koruma ve yok etmeyi kontrolünde tutan baş Tanrının üç açıklaması olarak kabul edilir. Bununla birlikte Hindu monoteizmi, çeşitli inanç ve kültlerin farklı tanrılarını azletmez, onları bir Tanrının açıklamaları olarak kabul eder.

Hinduların Tanrısı her yerde ve her zaman hazır, her şeye gücü yeten, sonsuz, çok merhametli ve soyut bir varlıktır. Onun ruhu bütün evreni kaplamıştır. O, bütün şekillerin ve isimlerin ötesindedir. O, bizim ruhlarımızın ruhudur, biz onda yaşarız, onun sayesinde varız ve onsuz hiç bir şey var olamaz (Upanişadlar). Bizim farklı tanrılara ibadet etmemiz zihnimizi konsantre etmek ve onların bizdeki tanrısal tabiatına sahip olmak içindir. /121/ Çeşitli putlar, bazı dış formlar olmaksızın kendisini kavramanın zor olduğu tanrının niteliklerinin ya da tanrısal enerjinin sembolleridir. Vedanta bir çok tanrıya ibadeti emretmiyor, sadece ibadet edenlerin isteklerine göre bir çok şekilde görünen ve çeşitli isimlerle çağrılan bir tek Tanrıya ibadeti emrediyor. İsimsiz ve şekilsiz olan o yüce varlığa, binlerce isim verilmiştir. O, evren dışı değildir, evren içidir de, aşkın olduğu kadar içkindir de. O, dualist formda görüldüğü gibi, dualist olmayan formda da görünür. O birdir, ancak görünüşü bir çoktur. O somuttur, soyuttur ve bunların ötesindedir.

Sanatana Darma

Hinduizm, "Sanatana Darma" prensibini kabul eder. Buna göre bu din, ezeli ve ebedidir. Çünkü yalnızca Tanrı gerçektir ve Tanrı ezeli ve ebedidir. Her şeyi kaplayan bu en yüce gerçeklik, evrenin etkili ve materyal sebebidir. İnsan ruhu tanrısaldir ve bütün evren En Yüce Ruhun görüntüsüdür. Tanrı bizim içimizdedir, fakat bizim cehaletimiz yüzünden herkes kendi dinine sahiptir. Bundan dolayı insanın dinine "Manava Darma" denir. Bu Manava Darma,

Sanatana Darma veya ezeli-ebedi dindir. Bir kişi Hindu olarak kendi dininden uzaklaşabilir, fakat o, Manava Darma'yı terkedemez.

Sanatana Darma veya Hinduizm kesin bir doğma veya amentüye inanmaz, ancak o, ruhi açılma sayesinde Tanrı bilincine erişmeye inanır. Bu, Tanrıya erişmek ve Tanrı olmaktır. Bu, mutlak Brahman olmaktır. Hinduizm, ezeli ve ebedidir, çünkü; dinin merkez ekseni olarak Tanrı, ezeli ve ebedidir³.

Hinduizm'de Ruh İnancı

Hinduizm, kişiye kör bir inancı zorla kabul ettirmez. O, araştırma kapısını kapatmaz, diğer yandan, mutlak olarak önyargı ve zihin meşguliyetinden uzak, araştırma özgürlüğünü teşvik eder. Vedanta dinine ruh bilimi denilebilir. Modern bilim gibi doğmalarla ilgilenmez ve kişi veya kitap otoritesine inanmak üzerinde ısrar etmez, ancak tamamen doğru incelemeye yöneltir ve tabiatın gerçeklerinin tecrübesini, evrenin fenomenini yöneten kanunları keşfetmeye götürür. Hinduizm veya Vedanta doğmalar veya amentülerle ilgilenmez, ancak mantık ve neden yoluyla ruhun gerçek tabiatını açıklar. /122/ Upanişadlar'da, bu ruhun (Atman) her şeyi işitebildiği, refleks gösterdiği ve anladığı belirtilir.

Bu ruh bilimi, ruhun vücuttan bağımsız olarak var olup olamayacağı, şimdiki doğumdan önce var olup olmadığı gibi problemleri tartışır. O, hür müdür, sınırlı mıdır? Böylece o, ruhun ölümsüzlüğü, arzusunun özgürlüğü ve köleliği, karma kanunu vb. konularla ilgilenir. Vedanta Felsefesi, Jivatmas denilen bireysel ruhların çokluğunu kabul eder ve onları En Yüce Ruhtan ayırır. Upanişadlar, gerçek ruh ve görünüşteki ruh şeklinde iki ruh olduğunu söyler. Gerçek ruh dünyaya bağlı değildir. O, vücutsuz ve şekilsizdir, acı ve sevincin ötesindedir, oysa görünüşteki ruh dünyaya bağlıdır. Vücudu ve şekli vardır. Kendi iyi veya kötü fiillerinin sonucu olarak acı veya sevinç hisseder. Görünüşteki ruh bu ikilikten kurtularak gerçek ruhta birliğini gerçekleştirirse, kederleri veya kendisine köleliği ortadan kalkar. Bu iki ruhun birliği şu şekildeki Vedik ifadeler ile belirtilmiştir: "Bu senin sanatındır", "Bu bizzat Brahman'dır", "Ben O'yum".

Hinduizm, Jiva'nın gerçekliğini veya rölatif durumda cisimlendirilmiş bireyi kabul eder. O, ruhun ölümden sonra yeniden bedenleneceğini ve bunun karma doktrini tarafından yönetildiğini kabul eder. Sebep-sonuç kanunu üzerine bina edilen genedoğum doktrini, ruhun tabiatı ve ölümden sonraki aksiyonu hakkındaki spekülasyonların en makuludur. İnsan ruhu kendi fiillerine göre birçok doğum ve ölüm dairesi geçirir. Vedalara göre insan bu hayatında önceki hayatındaki fiillerinin sonucu olarak birçok sıkıntı çeker. Hinduizm karmayı iki kısma ayırır: 1. Henüz meyve vermeye başlamayanlar (Ararabdha karma), 2. Meyve vermeye başlamış olanlar (Prarabdha karma). Ararabdha karma tekrar iki sınıfa ayrılır: a. Geçmiş hayattan toplananlar (Sanchita karma), b. Bu hayat-

³ Complete Works of Swami Abhedananda, VII.62

ta bir araya getirilmiş olanlar (Kriyamana veya sanchayamana karma). Bir ruh, işlerinin iyi veya kötülüğüne bağlı olarak alçak veya yüksek, tekrar tekrar doğar. Yalnızca kurtulmuş olan ruh tekrar hiç bir fiziksel forma girmez.

Ruhun bizzat kendisinin şekil alması görünüştedir, gerçek değildir. Bundan dolayı onun doğumu ve ölümü de yalnızca görünüştedir. Kendi kendine bilginin elde edilmesinden sonra, jivatma kendisini, sınırsız ve herşeyi kaplayan Brahman olarak görür. O artık kölelikten ve sıkıntılardan kurtulmuştur. Bu şekilde kurtulan özgür bir ruh için ölüm bir dehşet değildir, çünkü beden değişmesi, elbisenin değişmesi gibidir. /123/ Özgür bir ruh bedende yaşıyor iken hastalık, yaşlılık ve çöküntüyü tecrübe edebilir; açlık, susuzluk ve üzüntü hissedebilir; fakat bunların, vücudun, aklın yahut duyuların özellikleri olduğunu bilir; bunları ciddiye almaz ve onlara yenilmez. Özgür bir ruh ölümsüzlük içerisinde yaşar, düşünür ve çalışır⁴

Hint Kutsal Metinleri*

Hinduizm, yaşayan bütün dinlerin en eskisidir. O, hiç bir belirli peygamber tarafından kurulmamıştır ve öğretileri, hiç bir belirli gurup tarafından kompoze edilmemiştir. Hinduizm'in kaynakları kutsal metinleridir. Hindu kutsal metinleri altı başlık altında toplanabilir: 1. Şrutiler, 2. Smiritiler, 3. İtihasalar, 4. Puranalar, 5. Agamalar, 6. Darşanalar.

1. *Şruti*, harfi harfine, iştilen demektir. Büyük bilgiler ezeli ebedi gerçekliği iştilmişler, tecrübe etmişler ve tecrübelerini insanlığın faydası için yazıya geçirmişlerdir. Vedalar (aşağıda geleceği üzere Rig, Yajur, Sama ve Atharva olarak) dört adettir. (Yine her bir Veda Mantralar, Upanişadlar, Brahmanalar olarak tekrar üç bölüme ayrılır). Vedaların gerçekliği vahiyle tesbit edilmiştir. Onlar dinin en otoriter kaynağıdır.

2. *Smiriti*, harfi harfine hatırlanan demektir. Şrutiye göre önem bakımından daha sonra gelirler. Smiritiler Vedaların öğretisi üzerine kurulmuşlardır. Dini görevleri açıklar ve izah ederler. Günlük tavır, davranış ve geleneklerinde kişi, aile ve topluma yol gösteren kanunların bulunduğu kısımlardır.

3. *İtihasalar* (destanlar), Ramayana ve Mahabarata şeklinde bilinen destanlardır. Hinduizm'in, halkın muhayyilesi üzerinde eser bırakan fundamental öğretisinin ilgi çekici yaşayan hikayelerini ihtiva ederler. Felsefi esaslar, karşılaştırmalar ve ibret alınacak öyküler yoluyla sunulmuştur.

4. *Puranalar*, İtihasalar ile aynı sınıftadırlar. Vedalar dinini popularize etmek için yazılmışlardır. Puranaların amacı, mitler, hikayeler, efsaneler ve azizlerin ve kralların hayatları vasıtasıyla ve allegoriler yoluyla Vedaların öğretisini somut forma koymaktır. Dini somut formda sunarlar. Onsekiz Purana vardır ve en popüler olanları Bhagavata ve Vishnu Purana'dır.

⁴ Niknilananda, Swami, Hinduism, S. 64

* Başlık ve bölümdeki numaralar tarafımızdan konulmuştur. (Çev.)

5. *Agamalar*, diğer bir popüler kutsal metindirler. Her ne kadar otoritelerini Vedalardan almıyorlarsa da, Vedaların otoritesine muhalif değildirlir. İbadetin nasıl yapılacağına dair teolojik risaleler ve el kitaplarıdır. Önde gelen üç mezhep; Shaivism, Shaktism ve Vaishnavism, doktrinlerini ve doğmalarını Agamalara dayandırmışlardır.

6. *Darşanalar*, altı tanedir. Darşana, harfi harfine ışık veya vizyon manasındır. Bu Şad-darşanalar; 1. Nyaya, 2. Vaisheshika, 3. Samkhya, 4. Yoga, 5. Mimamsa, ve 6. Vedanta'dır. /124/ Herbir Darşana, gerçeğe bakışın bir yolunu gösterir. Onlar, hayat yolu ve hayat formu olarak kabul edilirler.

Esas olarak Vedalar, Upanişadlar, Bagavad-Gita ve Şad-darşanalar, Hint felsefesinin fundamental kutsal metinleri ve büyük hazineleridir.

Vedalar'ın Felsefesi ve Görünümü**

Rig Veda'dan günümüze kadarki Hint düşünce ve felsefesi, "Sonsuzluk Vedalarıdır" (Ananta vai Vedah) görüşüne bağlı kalmıştır. Seçkin batılı bilim adamı Wilson'un ifadelerine göre " Vedalar bize eski devirlere ait geniş bilgi sunmaktadır"⁵.

Vedaların sayısı dördtür: Rig, Yajur, Sama ve Atharva. Prof. Max Müller, "Rig-Veda'nın, dünyanın en eski kitabı olduğunu" söyler. Tekrar her bir Veda üç bölümden oluşur: 1. Mantralar, 2. Brahmanalar, 3. Upanişadlar. Rig-Veda dört Veda arasında en önemlisidir.

Vedalar bazı felsefi yorumları ve görünümleri içerir:

1. Natural Görünüm:

Çeşitli tanrılara yöneltilen Veda ilahileri ve yakarıları, ilkel dinin zengin kaynaklarıdır. Veda ritüellerinin bazıları ile tabiata tapınma arasında bağ kurulmuştur. Rig-Veda'nın ana tanrıları, tabiatın, insanlara refah veren büyük güçleri idi. Atharva-Veda, ilkel sihir ve büyü formüllerinin bir koleksiyonu olarak görünür. Rig-Veda'da insanlar, mükemmelliğin yüksek derecesi için tanrılara kurban kesebilirler. Böylelikle tanrıya, müzik, dans, içki (soma) ve sevilen yiyecek (et dahil) sunulur.

Vedik Aryanlar Indra, Agni, Soma vd. birçok tanrılara ibadet ederler. Bu üç tanrı tekrar otuz üç içinde çoğalmıştır. Agni Ateş Tanrısıdır. O, kendisi olmaksızın yaratmanın mümkün olmadığı ateş veya ışıktır. İki yüzden fazla ilahi ona söylenmiştir. Ateşe kurban sunmak, kötü etkilerin ortadan kaldırılmasını ifade eder. Bu Agni, yolumuzu aydınlatır, vücutlarımızı ve kalplerimizi ısıtır, yemeğimizi pişirir, bizi düşmanlardan korur, bize görüş ve anlayış verir. Indra, Rig-Veda'nın en önemli Tanrısıdır. O, bütün tanrıların hükümdarıdır. O, öncelikle Yağmur Tanrısı olarak görünür. Rig Veda ilahilerinin yaklaşık dörtte biri

** Başlıktaki "ve Görünümü" ifadesi tarafımızdan konulmuştur. (Çev.)

⁵ J.R.A.S., 1852, XIII.206

İndra'ya yöneltilmiştir. Yüz on dört ilahi Soma'ya adanmıştır. Soma, Güç ve Yiğitlik Tanrısı olarak canlandırılmıştır. /125/ Bütün ilkel toplumlar, bu soma içkisini içmişler ve bu Tanrıya ibadet etmişlerdir.

ii. Ritüel Görünüm:

Bu, Vedaların ve Hint dininin pratik görünümüdür. Vedik ritüelin dini yönünün amacı, ibadet edenlerin arzularına kavuşmaları için, dualar ve kurbanlar yoluyla tanrısal güçlerin iyi niyetine ulaşmaktır. Rig Veda Samhita'da rakiplerin imhası ve tarımsal faaliyetler ile ilgili bazı ilahiler ve kurbanla ilgili dinsel şarkılar kesinlikle Agni ve Soma'ya yöneltilmiştir. Atharva-Veda popülar büyü, hipnotizma, siyah büyü ve hayatın güvenliği için başta gelen bilgi kaynağımızdır. Atharva-Veda Samhita'da, bazı evlilik ilahileri, ölüm ritüeli ile bağlantılı ilahiler ve şiirler, soma kurbanı ile ilgili ilahiler vs. yer alır. Atharva-Veda'nın teozofik ve kozmogonik esaslı birçok ilahisi, sık sık pratik ritüel amaçlara hizmet eder. Sama-Veda ve Yajur-Veda Samhitalarına, litürjik veya ritüel Samhitalar denilebilir. Çünkü; şarkılar, mantralar ve kutsal ilahiler, burada kurbandaki görevlerinin sırasında düzenlenmiştir ve çünkü; onların her biri rahiplerin özel bir kategorisine tahsis edilmiştir. Litürjik kesimler ve formüller ihtiva eden Yajur-Veda Samhitaları, kışna (siyah) ve şukla (beyaz) adlı iki ana branşta korunmuştur. Her bir Tanrının ibadetinin bazı özel ritüelleri vardır.

iii. Monistik Görünüm :

Bilim adamları tarafından Vedalardaki tanrılar problemi hakkında modern zamanlarda çeşitli teoriler ortaya konulmuştur. Vedalarda, birçok Tanrıdan bir tek Tanrıya, sonra da alemin birliğine (politeizmden monoteizme, sonra da monizme) doğru bir ilerlemenin olduğu söylenmiştir. Vedalardaki tanrıların tabiatı üzerinde çalışmaya teşebbüs eden Max Müller, Tanrının tabiatına uygun bir terim bulamamıştı. Vedalarda birçok Tanrı vardır ve pratik olarak, Tanrıya ibadet edildiği zaman onların her biri "Tek Tanrı" veya "Yüce Tanrı" olarak tanımlanmıştır. Max Müller bu "Tek Tanrı" doktrinini belirtmek için Yunanca bir terim icat etmiştir ve o da şu anda "Henotheism" olarak bilinmektedir.

Raja Ram Mohan, Veda tanrılarının allegorik olarak Yüce Tanrı'nın karakteristik özelliklerini temsil ettiği görüşünü ileri sürmüştür. Veda ilahilerindeki çeşitli tanrı ve tanrıçalar, bazan bir tabiat yahut gerçek Tanrı denilen bir tek Tanrının çeşitli yüzleridir.

Vedik felsefe monoteizmde bile durmaz. /126/ Bu eğilim, bire doğru, monizmde doruk noktasına erişir. Vedalarda, "Ekam sat vipra bahudha vadanti" gibi, monizme işaret eden ilahiler vardır.

iv. Spritüel Görünüm :

Vedalardaki inanç, doğmatik olarak algılanamaz. Dinler yalnızca spritual oldukları kadarıyla dayanıklıdır. Vedalarda, dinin aydınlığında, büyük kahinlerin sezgisel tecrübeleri vardır. Rig Veda üzerindeki bir çalışma, Hint düşünce-

sinin önemli açıklamalarını gerekli kılar. Sri Aurobindo Vedaların, gizli doktrinler ve mistik felsefelerin önerileri ile dolu olduğu fikrindedir. Ona göre Vedik tanrılar ve tanrıçalar, felsefi sistemin sembollerinin yöntemidir. Örneğin; Ateş ve Soma determinasyon veya sırasıyla istek ve hissi gösterirken Güneş, akli sembolize eder. Genellikle Jnana Kanda, Vedaların spiritüel görünümünü ortaya koyar.

v. Moral Görünüm :

Veda'da Rita kavramı büyük önem taşır. Bu universal moral sistem Vedalarda "Rita", Mimamsa'da "Apurva" ve Nyayavaisheshika'da "Adrishta" terimleri ile ifade edilir. Mitra ve Maruna gibi tanrılar yalnızca tabiatın düzenli rotasında getirilmiş değillerdir, aynı zamanda evrendeki moral düzeni sürdürürler. Vedaların Rita'sı bize, moralitinin bir standardını tedarik eder. O, "satya"dır veya eşyanın doğruluğudur.

Erdem, insanın kanununu da içine alan Tanrının kanununa uygunluktur. Vedalar, insan ile tanrılar arasında çok yakın ve içten bir ilişki olduğunu varsayar. İnsan hayatı Tanrının bir çok bakışı altında devam etmek zorundadır. Tutarlık iyi bir hayatın merkez özelliğidir. Vedaların iyi insanı kendi yolunu değiştirmez. Kısaca; Vedaların en yüce amacı, insanlığın genel iyiliğidir.

Upanişadlar'ın Felsefesi

Upanişadların ana teması, gerçeğin ne olduğunun araştırılmasıdır. Dr. Radhakrishnan, Upanişad'ın anlamının, hataları ortadan kaldıran ve kişiyi gerçeğe yaklaştırmaya muktedir kılan bilgi olduğunu söyler. Şankara, gerçek Brahman bilgisinin Upanişad olarak adlandırıldığına işaret eder.

Upanişadların kahinleri, kendi dini tecrübeleri boyunca gerçek bilgi (paravidya)'yi aradılar. Bizim duyularımız bize gerçek bilgiyi vermez. Akıl daima ikilikler arasında gider. Bir kişi için araştırma, çoğu zaman insan oğlunun tabi dürtüsüdür. /127/ Mundak Upanişad, her şeyin bilinebildiği bilgi vasıtasıyla olan şeyin ne olduğunu açıklar.

Upanişad felsefesinin kahinleri, hayatları boyunca metafizik problemiyle uğraştılar. Onlar, farklı görüş noktalarından en yüce gerçekliği araştırdılar ve bu gerçeklik tam anlamıyla bilininceye kadar araştırmalarında ısrar ettiler. Prof. R. D. Ranade'ye göre Upanişadların metafizik problemi, "kozmo-teo-psikolojik problem" idi⁶.

Upanişadlara göre en yüce gerçeklik Brahman'dır. Brahman ezeli, ebedi, her şeye kadir, her şeyi bilen ve bilgisi kendiliğinden olandır. Brahman bütün yaşayan ve yaşamayan dünyayı kaplayan esrarengiz özdür. Maitri Upanişad'a göre, "bütün bu canlıların doğmalarında, yaşamalarında ve son olarak birbirlerine karışmalarında var olan Brahman'dır". Brihadaranyaka Upanişad'da, gü-

⁶ Ranade, R. D., Constructive Survey of Upanişadic Philosophy, S. 248

neş, ay, gökyüzü, yeryüzü, günler, geceler, aylar, yıllar, denizler, nehirler vs. gibi kendi usullerini takip edenlerin, Brahman'ın düzeninde gerekli oldukları ifade edilir. Ayrıca Yajnavalkya ile Vidagdha arasında geçen tartışmada, uzun muhakemeden sonra Brahman'ın tek başına evrenin Tanrısı olduğu sonucuna varılmıştır.

Brahman sonsuzdur. İçkin olduğu kadar aşkındır da. Shvetashvatar Upanişad'da Tanrı, aynı şiiirde içkin ve aşkın olarak birlikte tanımlanmıştır: "Tanrı sessizce gökte oturuyor, yine de bütün evren onunla doludur". Kenopanişad'da (1-2-8) bizzat, "kulakların kulağı, akılların aklı, seslerin sesi ve hayatların hayatı" olarak çağırılmıştır. Taittiriya Upanişad (11-3), "Zihnin, konuşma ile birlikte hasıl ettiği ve erişemediği şey, en son gerçekliktir, en yüce Brahman "ananda", "turiya" halinde belirtildiği atmandır", der.

Upanişadlar'ın Görünümü

1. Epistemolojik Görünüm :

Bu metod, Upanişadlardaki bilginin felsefi görünümünü inceler. O, ana hatlarıyla kendi kendine bilgi edinme (Atma-jnana) ile ilgilenir. Bu şekilde kendi kendine bilgi edinmeyle bir kimse Brahman'ı idrak edebilir. En yüce olan Brahman tarif edilemez. Brihadarnyaka Upanişad'da Brahman, "görünmez fakat görür, işitilmez fakat işitir, anlaşılmaz fakat anlar, bilinmez fakat bilir" olarak ifade edilir. Bizim entellektüel kapasitemiz Brahman'ı anlamaya uygun değildir. /128/ Kena Upanişad (11-3), "O, bilenlere bilinmez, bilmeyenlere bilinir", der.

Subjektif görünümdeki en yüce gerçeklik, entelektüel karakter (prajna) ve sezgisel karakter (turiya) olarak bilinir. Bir kimse yalnızca sezgisel safhada Brahman'ı algılayabilir.

ii. Filozofik Görünüm :

Bloomfield, *The Religion of the Vedas* (Veda Dini) adlı eserinde şöyle yazar: "Heterodox Budizm dahil, Hindu düşüncesinin hiç bir önemli formu yoktur ki, Upanişadlarda köklerini bulmuş olmasın. Sankhya-Yoga, Nyayavaisheshika, Vedanta vd. hepsi, temel doktrinlerini Upanişadlardan çıkarmışlardır". Prof. Ranade, "Upanişadların bir tek felsefi sistem olmadığını, Alpler üzerindeki Alpler gibi birinin diğeri üzerinde olduğunu" belirtmiştir.

Yoga felsefesi en fazla Shvetashvatar Upanişad'da bulunur. Bu Upanişad'da bir kişi asana, pratyahar, pranayam ve dhyana'nın tasvirini bulur. Yoga tanrısı Kalhopenishad'da tanımlanmıştır. Kategoriler, beş element ve zaman, akıl, ruh ve kurtuluş Shvetashvatar Upanişad'da ifade edilmiştir. Yine, "Akasha" ve "Puritat" sırasıyla Chandogya ve Brihadaranyaka Upanişad'da anlatılmıştır.

Shankara, monistik felsefesini Upanişadların temeli üzerinde geliştirmiştir. Advaita Vedanta'daki Brahman, Upanişadik Brahman'a benzer. Shankara'nın Maya doktrini köklerini Upanişadlardan alır.

iii. Sentetik Görünüm :

Upanişadlarda Brahman, atman ve ruh hakkında çeşitle görüşler ileri sürülmüştür. Bazan görüşlerin biri diğeri ile zıt ve çelişkilidir. Bu durum Hegel'in terimlerindeki thesis, antithesis ve synthesis gibi düşünülebilir. Brahman'ın, saguna ve nirguna, para ve apara, aşkın ve içkin olarak ifade edilmesi örneği gibidir. Diyalektik yöntemin çeşitli görünüşleri, sentetik metod tarafından yerine getirilir. Brihadaranyaka Upanişad'ın 4. bölümünde Yajnavalkya, Kral Janak tarafından açıklanan çeşitli görüş açılarının sentezini yapmıştır. Böyle bir sentez çeşidi, Chandogya ve Prashna Upanişadlarda bulunur.

iv. Spritüel Görünüm :

Upanişadlar, derinlikli olarak hayatın spritüel görünümü ile ilgilidir. Sadece kendi kendine anlamadan sonra bir kimse spritüel bilgiyi elde edebilir. Bizzat anlamak için harici objelerden duyuları alıkoymak suretiyle zihnin konsantrasyonu beslenmiş olmalıdır. /129/ Ruh içerde sakin olandır, dünyevi arzular ve amaçlar peşinde koşmakla anlaşılmaz. Benlik (self), ne söz, ne düşünce, ne de birçok şeyi işitmekle anlaşılabilir (Kathopanişad, 1,2,20), fakat doğruluk, perhiz, gerçek bilgi ve bekarlık ile anlaşılabilir (Mundaka Upanişad,III.1-5). Kendi kendine kavrama için, tapınmanın yanında, öğretici ve meditasyondan elde edilen bilgi de gereklidir. Araştırmacı kendisinin, mutlak olan Brahma ile aynı olduğunun farkına vardığı zaman bu, kendi kendini tanımanın son evresidir. Brihadaranyaka Upanişad ve Chandogyopanişad'da, bir kimse, "ben" ile Mutlağın birliğini göstermelidir, denmiştir. Açıktır ki, Upanişadların spritüel görünüşü, insanın bütün tabiatının bir değişimini araştırır.

v. Moral ve Kültürel Görünüm :

Upanişadlar, bizim moral ve kültürel hayatımıza pratik bir rehberlik yapar. Taittiriya Upanişad, benliğin değişmesinde (rupantara) moral ve bilimsel yaklaşımlar olarak göz önünde bulundurulan beş kılıfa (kosha) değinir: Fizikal, hayati, zihinsel kılıf ile bilinç ve mutluluk kılıfı. Upanişadlarda, moral amacın Vedalardakinden daha kesin ve açık olduğu görülür. Upanişadlara göre en yüce son, ruhun (Soul) farkedilmesidir. Karma kanunu ve hayatın en yüce özgürlüğü, Upanişadlarda moral dünyanın karşılığıdır. Tanrı bilinci, iyinin içinde şeklini değiştirmiş olmasına bağlıdır. Upanişadlara göre moraliti, eşyanın gerçek tabiatını ifade eder.

vi. Optimistik Görünüm:

Upanişadlar, bütüncül bir hayatı amaçlar. Ishopanişadlarda, şöyle denir: "Dolu şudur, ve dolu budur. Dolunun dışından dolu gelir. Doludan dolu alın-

dığında, dolunun kendisi kalır”. Brihadaranyaka’da ise şöyle denir: “Beni, gerçek olmayandan gerçeğe götür. Beni, karanlıktan aydınlığa götür. Beni, ölümden ölümsüzlüğe götür”.

Bagava-Gita’nın Felsefesi

Bagava-Gita, karma, Jnana ve Bhakti’nin sentezini sunar. O, Hinduizm’in kutsal metni olmakla birlikte, gerçekte, dünyanın bütün dinleri tarafından kabul edilmiştir. Bu kutsal kitap, Hindular arasında çok popülerdir ve Mahabarata destanındaki Bhishma-parva kısmının bir bölümüdür. Bagava-Gita’nın mesajı, kendi sahasında evrenseldir. O, Popüler Hinduizm’in felsefi temelleridir. William Von Humboldt’a göre Gita, “en güzel, belki de yalnızca bilinen tarzda var olan felsefi bir şarkıdır”. /130/ Lokamanya Tilak onu, üzüntülü ruhlara barış veren ve bizi spiritüel bilgeliğin hakimi yapan en parlak ve en değerli cevher olarak kabul eder. Mahatma Gandhi onu, kapısı, çalanına ardına kadar açık olan evrensel anne olarak kabul eder. Mahamana Malaviya onda en yüce bilgi, en saf aşk ve en parlak aksiyonun eşsiz bir sentezini görür. Dr.Radhakrishnan’a göre “Gita, bize, yalnızca düşüncesinin gücü ve vizyonunun heybetiyle değil, aynı zamanda itaatın şevki ve spiritüel heyecanın tatlılığıyla da çağrıda bulunur”. Warren Hastings şöyle demektedir: “İnsanlığın çok iyi bilinen bütün dinleri arasında hemen hemen düzensiz olan büyük orijinalitenin, kavram yüceliğinin, akılcılığın ve telaffuzun performansını içinde bulunduran Gita’yı telaffuz etmemekte tereddüt ederim”. Gita’nın temel öğretisi, en güzel şekilde Annie Besant’ın şu cümlesinde özetlenmiştir: “O, talibi ve vücut ve zihnin aktif olarak hayattaki kaderinin gerektirdiği görevleri yapmada kullanıldığı esnada sükunet ve derin düşünce içinde oturan yogiyi, objelerin vaz geçildiği yerdeki ferağatın aşağı seviyesinden, arzuların öldüğü yüksekliklere yükseltmeyi amaçlar”.

Eylem, Bilgi ve İtaatın Sentezi

Bagava-Gita tanrısı, en yüce sebep ve bu kainatı devam ettirme yeri olarak kabul eder. Ishvara ve Brahman, tanrısı tanımlamak için kullanılan bazı terimlerdir. Bununla beraber Sri Krishna’nın sık sık kendisini tanrı ile tanımladığı ve serbestçe “ben” ve “benim” terimlerini onu tanımlamak için kullandığı belirtilmiştir. Onun, para prakriti ve apara prakriti şeklinde iki prakriti veya tabiatı vardı. Birincisi jivaları veya yaşayanları kapsar, diğeri sattva, rajas ve tamas şeklindeki üç unsuru ihtiva eder. Jivalar, O’nun parçası veya amsha olarak tasvir edilirler. Bununla beraber onlar gerçekten atman, doğmayan, ölmeyen ve sonsuzdurlar. Onlar, bir adamın iyi elbiseleri giyip yıpranmış olanları çıkardıkları gibi vücudu giyerler ve çıkarırlar. Vücutlar, *kshetras* veya tarla olarak adlandırılırlar; çünkü, eylemin meyveleri onlarda biçilirler. Temel olarak atman olan Jivalar, bilgisizlikte kendilerini *kshetras* ile tanımlarlar ve bundan dolayı doğum, hastalık, yaşlılık ve ölümün ızdırabını çekerler.

Gita'nın üç yolu, aşağıdaki şekillerde tanımlanabilir: Birincisi, bilgi yoludur. İkinci olarak, eylem yolunda, Gita'nın öğretisi, neticelerin istekleri olmaksızın, iyi oluş ve toplumunun barışı için çalışmak olan nishkama karma'dır. /131/ Üçüncü olarak, itaat yolunda kişi, *Jiva*'ya veya tanrıya doğru şiddetli aşk veya özlemi geliştirir. Kişi, jnana, karma ve bhakti şeklindeki üç unsur içerisinde spiritüel hayata gider, onların yasal mekanına sahip olur. Gita, isteklerimizin disiplini olan Karma Yoga'yı; heyecanlarımızın disiplini olan Bhakti Yoga'yı; Jnana Yoga vasıtasıyla oluşan heyecanlarımızın disiplinini içine alan organik bütünlük olarak yogayı veya spiritüel hayatı sunar. Bu üç disiplin, bölünmüş veya her biri diğerinden izole edilmiş olamaz.

Karma-yoga'da, Bhakti'nin bir elementi vardır. Bir karma-yogi daima, tanrının bir hizmetçisi olduğunu hisseder. Bhaktisiz, hiç bir aksiyonu yerine getirmek mümkün değildir. Bir karma-yogi, Tanrı'yı fail ve kendisini tanrının elinde yalnızca bir enstruman olarak kabul eder. O, bütün aksiyonlarını, onların vasıtalarını ve sonuçlarını tanrıya teslim eder. Onun için iş, ibadettir. Bhakti, karma-yoga'nın özüdür.

Bhakti, tanrıya kayıtsız şartsız itaattir. Gita, gerçek bağlılığın daima, bir taraftan karma-yoga, diğer taraftan jnana-yoga yoluyla dengelendiğini söyler, gerçek Bhakti'ye, daima bir taraftan moral farkında olma, diğer taraftan kopma ve ayırım tarafından eşlik edilmiştir. Bhakti, asla kör değildir. O tanrının akıllı aşkıdır. Madem ki, Karma-yoga'da Bhakti'nin bir elementi vardır, o halde Bhakti'de de Jnana'nın bir elementi vardır.

Gita'ya göre Jnana, aynı zamanda Jnana'ya götüren bir amaç olan kalbin ve vücudun çeşitli faziletlerinin pratiğini ve yetiştirilmesini içine alır. Bilgi yolunda amaç, dünyanın bir yanılısına ve yalnızca Brahman'ın gerçek olduğunu anlamaktır. Brahman, atman ve bundan dolayı *atma jnana* denilen gerçek bilgidir. Bu atma-jnana yoluyla kişi bağlılığı elde eder. Bu jnana-yoga, felsefi doktrininden nedenlenmiş sergisidir.

Hinduizm'in Puranik Görünümü

Ramayana, Mahabarata ve diğer Puranalar Hindu dini destanlarını oluştururlar. İki bin yıl boyunca Ramayana ve Mahabarata şiddetli bir şekilde Hind'in dini, moral ve edebi düşüncesini etkilemektedir. Gerçekten Swami-Vivekenanda Ramayana ve Mahabarata'nın Aryan dini hayatının iki ansiklopedisi olduğunu açıklamıştır. Vedalar, bütün destanların orijinal kaynağı kabul edilir. İki büyük destan, ne şiirsel imajinasyonun yaratılışı, ne de saf bir mit veya allegoridir. /132/ Fakat, gerçekte, fonksiyon ve allegori şüphesiz bu iki destanda birbirine çok karışmıştır.

Balmiki'nin kaleme aldığı Ramayana temelde erdemın bir özetidir. Onun kahramanı Rama, erdemın modeli, mükemmelliğın adamı olarak, yanlış düzeltmek ve erdemi yerleştirmek için yeryüzüne inen tanrı Vişnu'nun inkarnasyonudur. Rama, bütün soyluluğa ve erdeme sahip olan Purushottama

olarak çağırılır. Rama görev, kendini kurban etmek, merhamet, koruma, kahramanlık ve adalet için bulunmaktadır. O, doğruluğu öğreten kutsal bir metin olan Darmashashtra'dır. O, ebedi kanunu veya Sanatana Darma'yı ortaya koyar ve güzel davranış ideallerini sunar.

Ramayana, Aryan karakterinin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyar. Aryanların üstünlüğü, gerçek, aşk, macera ve azim için, üstün karakterlerinde, fedakar ruhlarında, en yüce saygılarında kendini gösterir. Rama, Hindu hayatının yüksek ideallerinin şekillenmiştir. Onda, inançlı ve görevlerine bağlı oğulun, sevecen kardeşin, seven kocanın, sert-merhametsiz savaşçının ve ideal kralın yabancı bileşimi görünmektedir. Karısı Sita görevlerine bağlı bir kadın iken Lakshmana ve Bharata ideal kardeşleri gösterir.

Vyas'ın yazdığı Mahabarata, kendi sahasında öylesine geniş kapsamlıdır ki, Mahabarata'da olmayanın Bharatas diyarında olmadığını söyleyen bir popüler söylem vardır. O, bir destansı mükemmelliktir. Mahabarata altı Hint felsefe sistemine ve onların çatışmasına referans verir. O, Darma, artha ve trivarga denilen kama'nın bilinmesi için aşağı kuralları ortaya koyarak kanun, ahlak, sosyal ve politik felsefe üzerinde otorite oluşturur. Aynı zamanda, Hindistan'ın en yüksek dini felsefesini açıklayarak ve Yüce Ruh Narayana'ya müracaatı telkin ederek kurtuluş yolunu gösterir.

HİNT FELSEFE SİSTEMLERİ^{***}

Hindu filozoflar *Vaisheshika*, *Nyaya*, *Sankhya*, *Yoga*, *Mimamsa* ve *Vedanta* adlarında altı tane felsefi sistem geliştirmişlerdir:

1. Kanad'ın kurduğu *Vaisheshika felsefesi*, evrenin menşeyini atomların ve moleküllerin birleşmesine bağlar. O, bu atom ve moleküllerin Tanrı tarafından yaratılmadığını, aksine onunla birlikte ezeli ve ebedi olduklarını iddia eder. İki atomu bir araya getiren ve atomların toplamını oluşturan güç tanrıdan gelir, kişiseldir. /133/ O, bilgiye, arzuya ve isteğe sahiptir ve tanrı bütün fenomenin sahibidir. Bu felsefi sisteme göre gökyüzü, zaman, uzay, insan özü ve akıl, tabiatın sonsuz kudretleridir. Moksha'nın ihtivası olan *summum bonum* yeniden doğuştan ve bundan dolayı da kölelikten ve ızdıraptan kurtarır.

2. Diğer felsefi sistem, Gautama'nın kurduğu *Nyaya felsefesi*'dir. Konusu, tabiatın gerçek bilgisinin, ruh ve tanrının, ve nihai özgürlüğün bilinmesidir.

3. Kapila tarafından ortaya konulan *Samkhya felsefesi*, self ve not-self'in, *purusha* ve *prakriti* veya sonsuz enerjinin rasyonel düşüncesini ihtiva eder. Kapila, yaratıcının varlığını inkar etti, ancak ebedi, sonsuz ve ölümsüz bir varlık olarak bireysel ruhun varlığını kabul etti. Onun felsefesi, evrimden dolayı olan sattva, rajas ve tamas gibi niteliklerden söz eder. Onun *summum bonum*'u, kölelikten, ızdıraptan ve yeniden doğuştan kurtuluştur. Mokshadan nihai olarak yalnızca bilgi yoluyla yararlanılır.

^{***} Metindeki numaralandırma tarafımızdan yapılmıştır. (Çev.)

4. Patanjali'nin *Yoga felsefesi*, kendisini insan zihninin daha yüksek psikolojisine adar, ve konsantrasyonun ve meditasyonun, kalbin sessizliğinin, gaybdan haber vermenin, telepatinin ve diğer çeşitli fiziki güçlerin bilimini açıklar ve kişinin tanrısal bilince (samadhi) erişmesinin yolunu gösterir. Dünyada, Patanjali'ninki gibi böylesine bütüncül bir yoga sistemi yoktur. Tanrıya bağlılık ve *Chittavritti nirodha*'nın pratik disiplini Moksha'yı elde etmede temel yardım olarak vurgulanmıştır.

5. *Purva-Mimamsa*, Jaimini felsefesinin, Vedaların ritüelle ilgili kısımlarının (karma-kanda) çeşitli emir ve yasaklarını inceleyen Ortodoks okuludur. O, mümkün olduğu kadar tam manasıyla bu emir ve yasakları yerine getirebilmesi için kişinin en yüksek görevini açıklar. Bu sistem, karma felsefesi veya ritüelistik görev olarak adlandırılabilir. O, bilginin kaynağının, söz ve düşünce arasındaki ilişkinin otoritesini açıklar.

6. Son olarak, genelde Shankaracharya'nın Advaita Vedanta'sı olarak bilinen *Vedanta* sistemi, Vedaların ve Upanişadların çalışmasını içerir. Vedanta harfi harfine "bilginin sonu"nu veya Vedaların sonunu ifade eder. Bugün Hististan'ın en popüler felsefesi budur. Monistik Advaita-Vedanta felsefesi bizi, bütün problemlere çözüm bulduğumuz zaman, bütün bilinebilen idrak objelerinin üzerine çıkarır ve ruhumuzu sonsuz, mutlak varlığa götürür. /134/ Advaita-Vedanta'ya göre sadece Brahman gerçektir ve dünya gerçek dışıdır. Brahman bir çok değil, bir tane olmalıdır. Bir'den, bir çok şey varoluşa gelmiştir ve ferdi ruhlar sonsuz Brahman'dır. Sonsuz Brahman'dan görünen alem ortaya çıkmıştır ve sonuçta Brahman'a dönecektir, ve bu görüş Vedanta'nın monistik dini tarafından ortaya konulmuştur. Ramajuna, Vedanta'nın ikinci evresinde dünyanın, tanrının (Brahman'ın) ve ruhların gerçek olduklarını söylemiştir. Bizim bilgisizliğimiz köleliğimizin ve ızdırabımızın sebebidir; ondan, Brahma-jnana olarak bilinen gerçek bilgiyle korunulabilir. Benlik, kendisini Brahman ile tanımladığı zaman Moksha bir mutluluk halidir.

MODERN HİNDUİZM

Hinduizm en eski din olmasına karşın, daima kendisini çeşitli şekiller altında yenilemektedir. Her ne zaman Hinduizm'e içerden ve dışardan bir tehlike ulaşırsa, bu sürekli reformasyon vuku bulmuştur. Raja Ram Mohan Roy, Swami Dyananda Saraswati, Sri Ramakrishna Paramahansa gibi bazı Hindu reformistleri ve diğerleri zaman zaman Hinduizm'i yenileme yoluna gitmişlerdir. İşte, Hinduizm'de önemli yer işgal eden bazı dini hareketler ve reformatörler tarafından tartışma konusu yapılmış bazı teşebbüsler bulunmaktadır.

Brahmo Samaj

Hindistan İngiltere hakimiyetine girdiği zaman Hristiyan misyonerleri Hindular arasında dinlerini yaymaya başladılar. Hindu dini ve inancı çok sarıldı ve darbe yedi. Brahmo Samaj, XVIII. yy.ın son çeyreğinde Raja Ram Mohan Roy tarafından kuruldu. Raja Ram Mohan Roy, XIX. yy. boyunca Hin-

duizm'in ilme, Rasyonalizm aşkına ve Hür Hümanizme olan susuzluğu ile birlikte Hinduizm'in gerçek ruhunu göstermeye çalıştı. Brahmo Samaj, Hinduizm'in çok tanrıci pratiklerinin temelini arayıp buldu ve böylece evrenin yaratıcısı ve koruyucusu olan "sonsuz ve şekilsiz tanrı" inancını restore etti.

Raja Ram Mohan Roy, İsa'nın uluhiyeti doktrinini reddetti, fakat onun ahlaki öğretilerine çok vurguda bulundu. O, Hinduizm'in temel doktrinleri arasında bulunan ruh göçü, çocuk evliliği, dul kadınlık uygulamasını ve paryalık kurumunu reddetti. Monizmi veya Hinduizm'in Tek tanrı teorisini alçaltan putlara ibadete hücum etti. Hindu metinlerinin yalnızca bir tek yüce varlığa inancını emrettiğini ilan etti. /135/ Vedanta ve Upanişadlar ile ilgili önemli metinler ve tercümelemler Raja Ram Mohan Roy tarafından basıldı ve bunların nüshaları dini ve sosyal reformasyon için halk arasında dağıtıldı.

Hindistan'da Brahmo Samaj'ın büyük bir şubesi açıldı ve Debendranath Tagore ile Kesab Chandra Sen bu harekete katıldı. Debendranath Tagore, kör inançları ve hurafeleri atmak suretiyle Hinduizm'i temizlemeye çalıştı. Brahmo Samaj daha sonra; a.Adi, b.Nava Vidhan, c.Sadharana Brahmo Samaj diye kollara ayrıldı.

Arya - Samaj

Arya-Samaj 10 Nisan 1875'te Bombay'da Swami Dayananda Saraswati tarafından kuruldu. Bu hareket, Brahmo Samaj'dan daha tutucu ve saldırgan idi. Swami Dayananda Saraswati, Brahmo Samaj'ı antik Hindu geleneğinden çok fazla ayrılmış ve Hristiyanlığı taklit etmiş olmakla itham etti. Arya-Samaj, konumunu, Vedaların temel ilkelerine dayandırdı ve yalnızca Hristiyanlık ve İslamiyet'in değil, Batı biliminin de kesin görüşlerini kritize etti. Swami Dayananda, Vedaların, bütün bilginin yanılmaz ve tükenmez kaynağı olduğuna inandı. Ona göre kişi, bütün felsefi, teknik ve bilimsel bilgiyi ihtiva eden Vedaları nasıl anlayacağını ve yorumlayacağını bilmelidir. Hareketin sloganı "Vedalara dönüş", Hinduizm'i yeniden yapılandırmak ve reforme etmek için, Hindu- ların milli gururunu ve bilincini tutuşturmak ve milli birliğe gerçek yönelişi sağlamak dürtüsü ile ilham edilmiştir.

Arya-Samaj'ın prensipleri, Dayananda tarafından aşağıdaki şekilde formüle edilmiştir:

1. Bütün bilginin ve bilgi vasıtasıyla bilinen her şeyin ilk etkin sebebi Parameshvara (En yüce varlık)'tır.

2. Ishvara (Tanrı) varlıktır, akıllıdır ve neşe doludur (Satchidananda). O, şekilsiz, her şeye gücü yeten, adil, merhametli, doğmamış, değişmeyen, başlangıcı ve sonu olmayan, eşsiz, her şeyin dayanağı ve sahibi, her yerde her zaman hazır olan, bozulmayan, ölümsüz, korkusuz, ezeli ve ebedi, kutsal ve her şeyin yaratıcısıdır.

3. Vedalar gerçek bilgi metinleridir. Aryaların ilk görevi, onları okumak, öğrenmek, ezberlemek ve başkası tarafından okunduğu zaman dinlemektir.

4. Kişi daima gerçeği kabul etmeye ve gerçek olmayana reddetmeye hazır olmalıdır.

/136/ 5. Herşey Darma doktrinine uygun olarak yapılmış olmalıdır.

6. Arya-Samaj'ın ilk objesi bütün dünyaya karşı iyi olmaktır; bu, fiziki, sosyal ve ruhi iyiliktir.

7. Kişinin her şeye ilgisi, Darma prensiplerine uygun olarak aşk ve adalet yoluyla düzenlenmiş olmalıdır.

8. Kişi, *Vidya* (süje ve obje bilgisi)'yı ilerletmeli, *Avidya* (illüzyon)'yu gidermelidir.

9. Kişi yalnızca kendi iyiliği ile değil, her kesin iyiliği ile meşgul olmalıdır.

10. Kişisel iyiliklerin takibinde kişi hür olmalı iken, toplumsal iyiliğin takibinde kendisini sınırlama altında tutmalıdır.

Swami Dayananda bir Tanrıya inanmış ve putperestliğin Vedalarda onaylanmadığını belirtmiştir. Ona göre gerçek, Tanrıdır; bu aynı zamanda Gandhiji'nin inancıdır. Gerçek yalnız başına eninde sonunda galip gelir ve onun talimleri *Darma*, *artha*, *kama* ve *moksha*'yı korur. Gerçeğe bağlılık, güç ve iyiliğin yanılmaz kaynağını oluşturur. Arya-Samaj, insanlığın fiziki, ruhi ve sosyal iyiliği için gerçek bilgi, aşk ve adaleti kabul eder. Swamiji, bütün dünyaya karşı iyi olmanın Arya-Samaj'ın ana objesi olduğunu söylemiştir. O, öncelikle, kişinin daima gerçeği kabul etmeye ve gerçek olanı reddetmeye hazır olması gerektiğini vurgulamıştır. Swami Dayananda'nın sosyo-dini reformunda ibadet imajı, atalara tapınma, kast sistemi, hayvan kurbanı, avatara inancı, kutsal yerleri ziyaret, çocuk ve dul kadın evliliği ve paryalık müessesesi kabul edilmemiştir.

Ramakrishna Misyonu

Sri Ramakrishna Paramahansa, şiddetli Spiritüalitenin fenomenal hayatına, Hinduizm'in fevkalade geniş ve sentetik vizyonuna, Hindu teolojisinin bütün fikirlerinin ve ideallerinin olağanüstü sade ve aydınlatıcı anlamına sahip bir Hindu toplumundan önce ortaya çıktı.

Mahatma Gandhi, Ramakrishna Paramahansa'nın hayatının, pratikte dinin hikayesi olduğunu söyler. O, Hindu inancının aydınlık ve yaşayan bir örneğini sunar. Sri Ramakrishna'ya göre dünya dinleri, örneğin; Hinduizm, Hıristiyanlık, İslam ve diğerleri birbirleriyle çelişkili ve birbirlerine karşı değildirler, ancak onlar, ezeli ebedi dinin değişik ifadeleridirler. Sri Ramakrishna'nın ifadelerinde, "inançlar olduğu kadar birçok yollar" da vardır. /137/ Sri Ramakrishna gerçeğin, ferağatın, saflık ve temizliğin şekilleşmiş halidir.

Sri Ramakrishna, Hinduizm'in "yaşayan görüntüsü" olarak kabul edilmiştir. Onun birçok spiritüel öğrencisi ve müridi vardı. Swami Vivekananda, onlar arasında en önemlisi ve göze çarpanı idi. Swami Vivekananda'ya göre; Aryanların torunları Vedanta ve Upanişadların ruhuna değer vermeyi azaltınca

ve dinin adil ülkesi Hindistan'da Vedaların ezeli ebedi dinini (Sanatana Darma) yavaş yavaş bozarak bir karışıklığa sebep olup azalınca, Aryan ırkının gerçek dininin ne olduğunu açıklamak için Sri Ramakrishna ortaya çıktı. O, dedi Swami Vivekananda, dini düşünce ve ibadetin bütün görüşlerinin ve ideallerinin uzlaşması olarak geldi ve onun hayatı, dindeki bütün büyük geçmiş tarih yapanların reforme edilmiş ve yeniden düzenlenmiş manifestosu idi⁷.

Vivekananda Vedanta felsefesini pratiğe geçirme ve onu bütün dünya üzerinde bugünün global problemlerine biricik çözüm olarak vazetme mücadelesini sürdürdü.

Swami Vivekananda Hindu ruhçuluğunun, gerçekte ve vasıtada büyük Advaita'yı tek başına ilan ettiğinden dolayı en üstün olduğuna inandı. Yeniden yapılandırıcı ve reformcu olarak Swami, Hindistan toplumunda sosyal ve ekonomik eşitliğin modern ruhunu birleştirmeyi araştırdı. Aktivite ve sosyal hizmet anlayışını öğütledi. O, gerçek dindarın, aralarında Tanrının ikamet ettiği sıradan halka hizmet etmek için kendi kişisel kurtuluşunu feda etmeye hazır olması gerektiğini öne sürdü. Ramakrishna misyonunun amaçları şunlardır:

a-Sri Ramakrishna tarafından açıklandığı şekilde Vedanta çalışmalarını, prensiplerini ve en geniş formunda karşılaştırmalı teolojiyi bildirmek ve geliştirmek.

b-Sanat, bilim ve endüstri araştırmaları belirlemek ve geliştirmek.

c-Yukarıda bildirilen bütün branşlardaki öğretmenleri eğitmek ve onlara kitlelere ulaşma imkanı sağlamak.

d-Kitleler arasına eğitim çalışmalarını taşımak.

e-Okulları, kolejleri, üniversiteleri, yetim yurtlarını, iş yerlerini, laboratuvarları, hastaneleri, dispanserleri, zayıf-hasta-güçsüz evlerini, kadınları kurtarma çalışmalarını, diğer eğitimsel ve hayırsever çalışmaları ve canlı tabiat enstitülerini belirlemek, korumak, sürdürmek ve onlara yardım etmek.

/138/ f-Kurumların faaliyetlerinde promosyon için cazip olarak düşünülen dergi, periyodik yayın, kitap veya kitapçıkları basmak, yayınlamak, satmak ya da ücretsiz dağıtmak.

g-Kurumun, sürdürmeyi gerekli gördüğü diğer çalışmaları ve daha önce söz konusu edilen amaçların her hangi birisini desteklemek için direk veya dolaylı şekilde uygun g örülen çalışmaları devam ettirmek.

Mahatma Gandhi, Sri Aurobindo ve Dr. S.Radhakrishnan, Hinduizm'i reforme etmeye çalışan diğer güçlü filozof ve entellektüellerdir.

⁷ Complete Works of Swami Vivekananda, 1973, V.183-185

